

in castro *Corbitano*, in ape. Sti. Juliani --- Sig. Miro ---» (ib. 65, p. 64); 922: castro *Gurbitano* (id. 95, 87); 942: in villa *Gorbi* (ter) (id. 109, 179); 960: «in castro *Curbi* (id. 319, 68); 962: el Comte Borrell ven un alou «in chom. Ausona, in apend. de *Gurbitano*,³ in super monte de Sti. Juliani afr. or. serra q. discurrit ad Sto. *Bartolo[meo]* ---» (Udina, *Arch. Co. S. X*, p. 327); 972: venda semblant de la «eccl. de Sti. Stephani qui est in puig de Granolers [‘Granollers de la Plana’] quem tu tenes per fevum --- de castro *Gurbo* ---» (*MarcaH.*, 900.4f.).

Sovint des de l'a. 1000: 1007: *Gurbo* (Ripoll Vil., monogr. III, 2); 1066, tres docs. semblants, en què Guillem Bernat de Queralt pacta la submissió a R. Bg. el Vell: «super castris de *Gurb* et de Sallent» (*Li. Fe.*¹⁵ *Ma. I*, §§ 422-424, pp. 443-6); 1088: *Gurpo* (Ripoll Vil.); 1093: «Sti. Andree de *Gurbo*» (CCandi, *Mi. Hi. Ca. I*, 68); 1099: «castris Solterra --- de Vico, de *Gurb* et de Veltregan» (*Li. Fe. Ma. II*, 19.4f., pp. 32-33); 1107-8: *Gurb* (Monsalv. I, 263; CCandi, ib.²⁰ *l. c.* II, 447); 1121: «*Gurbo*, Voltrega --- Oris ---» (*Mi. Fe. Ma. I*, p. 449; CCandi, II, 454); 1139: *Gurbo* (CCandi, *St. Hilari Sacalm I*, 68); 1142: «in Aus. com. parr. S. Andree de *Gurbo*», i anàlogament 1150 (Albon, *Cart. du Temple*, pp. 187 i 368); *S. XII*: «St.²⁵ Andree de *Gurbo*» en les 3 llistes de parr. p. p. Pladevall (p. 72).

1173: Bernardo de *Gurb* (nom del senyor, *BABL I*, 139); 1188: Raimundus de *Gurbo* signa entre altres, docs. de Stes. Creus relatius a Odena (*Li. Blanc de Stes. Cr.*, §§ 299 i 302); 1220: A. de *Gurbo* (*BABL VIII*, 14); 1239 i 1254: «castris de *Gurbo*» (CCandi, *Mi. H. C. II*, 377-8, n. 657); *Gurb* (id. ib. II, 451); 1275 (Mtz. Fdo., *Doc. Val. ACA I*, 1868); S. Andrea de *Gurbo* en les llistes de parr. de 1330, 1332, 1333³⁵ i 39 p. p. Junyent (*Mi. Griera I*, 352 i 374-389); 1352; *Gurbo* (Monsalv. v, 6).

El llinatge continua figurant sovint en els documents dels segles XIV i XV: *Poncio* i Ramon de *Gurb* en docs. de Vic de 1337; Bernat de *Gurb* a Sant Hilari; 1448 *Ponç* de *Gurb* (veg. els índexs de Font Rius, vols. I i II).

En contrast amb aquesta plèthora documental, hi ha menys dades medievals de l'*HOMÒNIM*, que hom ha⁴⁵ distingit de *Gurb de la Plana* amb el determinatiu:

GURP DE LA CONCA (perquè no valia la pena de fer canviar en l'ortografia la -p en -b), però fònicament i etimològica són idèntics.

PRON. LOCAL: *gúrp*, oït a Palau de Noguera, Ca.⁵⁰ sac. 1920; id. en les enq. de 1957 del poble mateix (XVIII, 88-91) i els immediats.

MENCIONS ANT. 969: «in castro *Gorvi*» (Abadal, *P. i Rbg.*, n.º 204). Altre doc. del mateix any: in kastro *Guirbi* (n.º 205); 974: kastro *Gorvi* (ib., n.º 224); 979: *Gurbi* (ibidem, 246). En un altre doc. del mateix any: «kastro *Guirbi*» (ib., n.º 252); c. 980: «villa *Invicinio*, ad domum Sti. Vicentii et --- fundati in villa Savariense --- homines de Scta. Engratia, i. e. Rondo et Galito et Altemiro de *Gorvi* --- affr.⁶⁰

ad ipso Glupo, de alia --- vineas de *Gurvi*; de tercià in ipso collo de *Invicinio* ---» (SerranoS., *N. H. Rbg.*, p. 316; i Abadal, *P. i R.*, n.º 63).⁴ Altre doc. de fi S. x: *Guirbi* (Abadal, n.º 318).

ETIM. És colpidor que tant el *Gurb* de la Plana com el de la Conca estiguin edificats al mateix peu d'un tossal penyalós. Al nom li escau, doncs, un ètmon que contingui la postposició ibero-basca -BE, com ja anticipo més amunt, i com dono a entendre ja en *E.T.C. I*, 224, 318, 22, 218. D'acord també amb les parelles exemplificades en el paral·lel *Gerri/Gerb* i molts més d'anàlegs. És indiscutible que això assegura la procedència ibero-basca; però també és clar que cap altra combinació dins aquest ram lingüístic (p. ex. amb el bc. *egur* 'llenya' o el bc-fr. *iguri* 'guardià') no és tan lúcida com emparellar-lo amb l'ètmon de *Gurri* (el riu, vigatà com *Gurb*), amb repetició del cas de *Gerb* al costat de *Gerri* (exposat ja a bastament en *E.T.C. I*, 194, 202).

S'hi podrien fer dues objeccions. El bc. *gorri* és nom de color que oscilla, en quasi tots els testimonis dialectals vius, entre els matisos de 'vermell viu' i 'rogenc clar'. El nostre nom significarà, doncs, 'sota la rojor', 'sota les terres rogenques'. La realitat geològica és, però, que el color de tots aquests turons i serrats vigatans és grisenc terrós: és la comarca dels 'terrers' i 'terrades' d'aquest matís. I en el Gurb de la Conca, les seves penyes són també grises, si bé amb grans clapes *groguiesses*, més aviat que d'un gris rogenic. I també hom podria dir que el paral·lel del riu Gurri, no és forçós no havent-hi íntima continuïtat geogràfica: entremig queda la ciutat de Vic; i que el *Gurri* baixa d'una zona de terra entre grisa i rogenca.

No vacillem, però, a desestimar aquest escrúpol: perquè ací i allà, arreu, en la nostra toponímia, trobem NLL en què *roig*, *roi*, *rojau*, i cast. *Rubiales*, apareixen aplicats, per extensió, o exageració, a paratges de color tèrbol, més tirant a brut o gris que a roig o vermell. El mateix observava, espontàniament, Mitxelena en la seva terra: «En toponímia --- *gorri* puede ser también 'raso', 'pelado'» (*Fo. Li. Vasc. I*, 46, n. 40), citant *Mendigorría* (p. jud. Tafalla), que ve de *mendi* 'monte' i hi ha turó (però no rogenic); *Zulo-gorri-eta* en doc. de 1215, 'conjunt de forats *gorri*'; *Illarre-gorría* doc. de 1110. El que s'esdevé sovint és que es va calar foc en un paratge i quedà llarg temps socarrat; i després, no refent-s'hi la vegetació major (*illarre* vol dir 'bruc'), el terreny prengué matisos de color variant. En l'aspecte topo-semàntic⁵ aquesta etimologia bascoide és, doncs, tan bona com en els lexicals i morfològic. En els quals s'imposa.

Escrúpol fonètic, si se n'hi trobés, en la *ú*, en lloc de *o* no seria pertinent, puix que tant en el *Gurb* de la Plana, com al de la Conca, hem constatat que les mencions més antigues tenen *ò*; ¿es dirà que el canvi en *u*, que en *Gurri* s'explica òbviamment per metafonia de la -i persistent, ací no és tan clar? com sigui que des de les mencions dels Ss. IX-X ja tenim la síncope *Gorbe* o *Gorbi*, -vi. Tanmateix es concep que hi ha-